

JUOZUI TUMUI-
VAIŽGANTUI

155 M.

„SAVO LAIKMEČIO KŪRĖJAS“

Telšių rajono savivaldybės
Karolinos Praniauskaitės
viešoji biblioteka

Juozas Tumas-Vaižgantas

Jan. Prof. Jozuas Vaižgantas
doc. Juozas Vaižgantas
Lietuvos literatūros iškeltinys
1928

Gimė 1869 m. rugėjo 20 d. Maleišiuose

Mirė 1933 m. balandžio 29 d. (63 m.) Kaune

Veikla: Lietuvos rašytojas, spaudos darbuotojas, literatūros istorikas, kritikas, visuomenės veikėjas, pedagogas, kunigas

Kauno kunigų seminarija

Žymūs apdovanojimai

- 1932 m. Vytauto Didžiojo 2 laipsnio ordinis
1928 m.
- Lietuvos Didžiojo Kunigaikščio Gedimino 2 laipsnio ordinis

BIOGRAFIJA

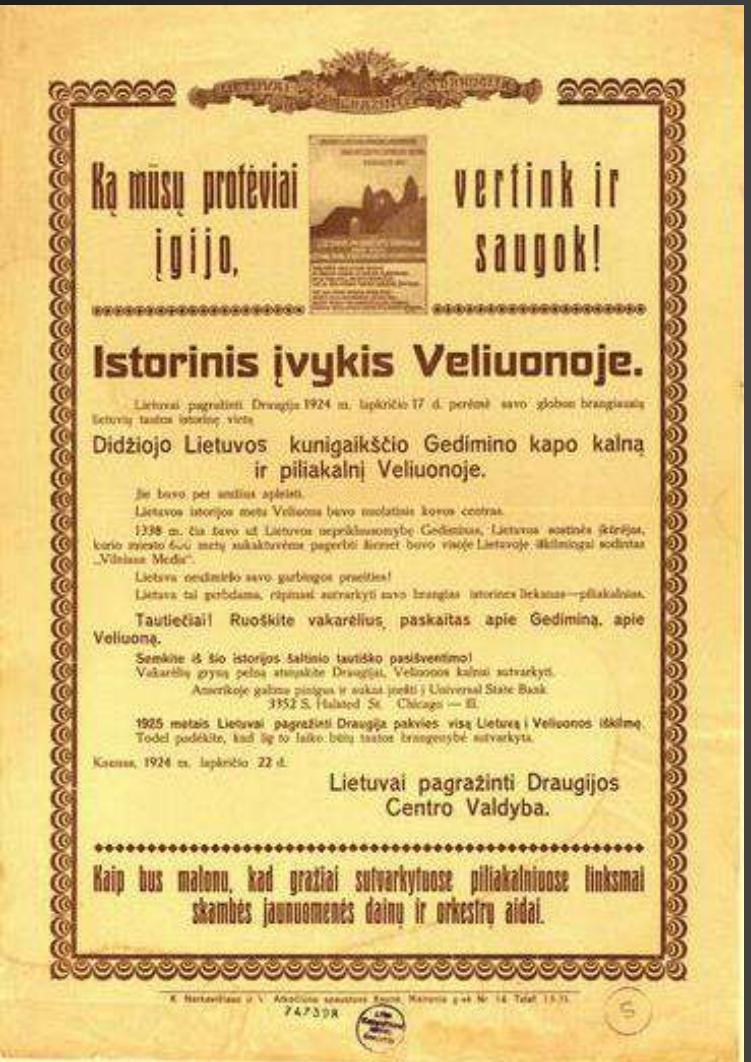
- Tėvai buvo pasiturintys ūkininkai. Šeimoje gimė 10 vaikų, iš kurių išaugo tik 5, dar 5 broliai mirė vaikystėje. Juozas buvo jauniausias, 10-as vaikas šeimoje.
- 1879-1881 m. mokėsi Kunigiškių pradžios mokykloje.
- 1881-1888 m. mokėsi Daugpilio realinėje gimnazijoje.
- 1888 m. rudenį įstojo į Kauno kunigų seminariją.

- Su vietas knygnešiais rūpinosi slapta jų draugija, gaudavo draudžiamos spaudos, ją platindavo, mokė vaikus skaityti.
- 1898 m. rugpjūčio 10 d. perkeltas vikaru į Kulius (Kretingos apskr.). Čia vėl aktyviai išitraukė į knygnešių veiklą. 1893 m. lapkričio 28 d. išventintas kunigu ir paskirtas vikaru į Jelgavą.
- 1896 m. buvo vienas iš „*Tėvynės sargo*“ išleidimo iniciatorių, 1897-1902 m. faktinis jo redaktorius.

Vandos Zaborskaitės (Lietuvos literatūrologė, kritikė, eseistė, profesorė) teigimu, *Vaižgantas* yra labai giliai pažvelgęs į žmogaus prigimtį, sukūręs įspūdingus žmogaus grožio, energijos, talentingumo, gerumo paveikslus. Bet jis buvo ne mažiau akylas ir tamsiajai žmogaus pusei. Tačiau jam buvo svetima amžino teisuolio poza - esminis yra sugebėjimas pirma reikalauti iš savęs, o ne iš kitų, ir tai jo kūrybai ir jo gyvenimiškai laikysenai suteikia didelį moralinį svorių. Tuo *Vaižgantas* šiandien labiausiai ir šviečia mums, suprantantiems, kad mūsų dabartis ir ateitis labiausiai priklauso nuo mūsų pačių žmogiškumo, nuo sugebėjimo reikalauti pirmiausia iš savęs, kad taptume naujo savo tautos ir valstybės laiko žmonėmis.

1921 m. įkūrė Lietuvai pagražinti draugiją ir
1921-1924 m. jai vadovavo.

1924 m. išrinktas pirmuoju Tautinės Lietuvių
Studentų korporacijos *Neo-Lithuania* garbės nariu.

Lietivių rašytojų ir žurnalistų sąjungos (nuo 1925 m. - Lietuvos) steigiamasis susirinkimas 1922 m.
sausio 31 d. Viduryje - Juozas Tumas-Vaižgantas

Juozas Tumas-Vaižgantas. Vilnius,
1908 m.

Vaižgantas perduoda laikraščio
„Viltis“ redaktoriaus pareigas
kunigui Fabijonui Kemėšiui
(A. Jurašaičio nuotrauka. Vilnius, 1911 m.)

Sédi – Vaižgantas. Vilnius, 1918 m.

2

ZYMĖS SIGNALEMENT		
Užstėmimas Profession	{ Kanauninkas žurnalistas Chanoine journaliste	
Gimimo vieta tr. laikas	{ Rokiškio ap. Maičiūnų k. 1869 - VIII, 8	
Lieu et date de naissance		
Gyvenamoji vieta Domicile	{ Kaunas.	
Šeimos padėtis État civil	{ Vienybė - celi batai	
Vėdos Visage	{ aprvelus - o valo	
Akių spalva Couleur des yeux	{ melyna - bleu	
Plaukuų spalva Coul. des cheveux	{ išl. - gris.	
Vpat. žymės Signes particul.	{	

3

Žmonos - Femme

Atvaizdas

Paso savininko parašas
Signature du titulaire

Kan. Dr. Juozas Tuomys

ir jo žmonos
et de sa femme

Dokumento, kurį jis pasirašė:

*M. p. N. 569 - D 18664
F.R. M. 103 kaune 1929. 5. 21*

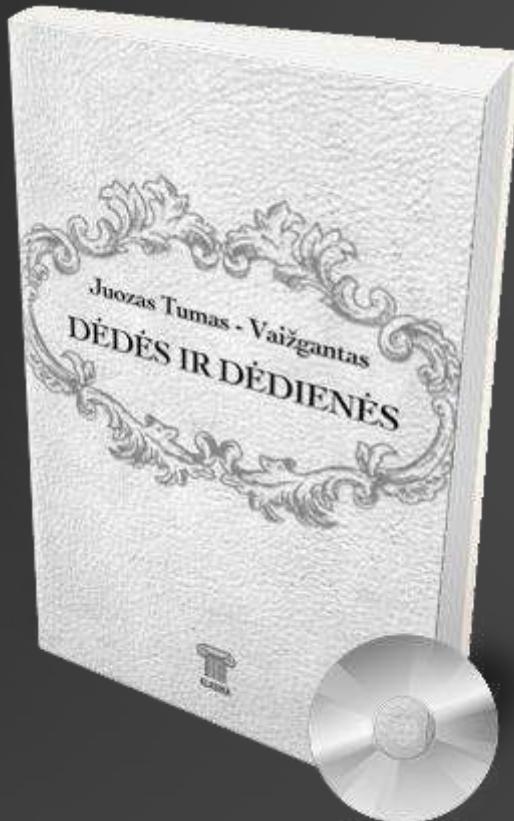
Vaižganto pasas

KŪRYBA

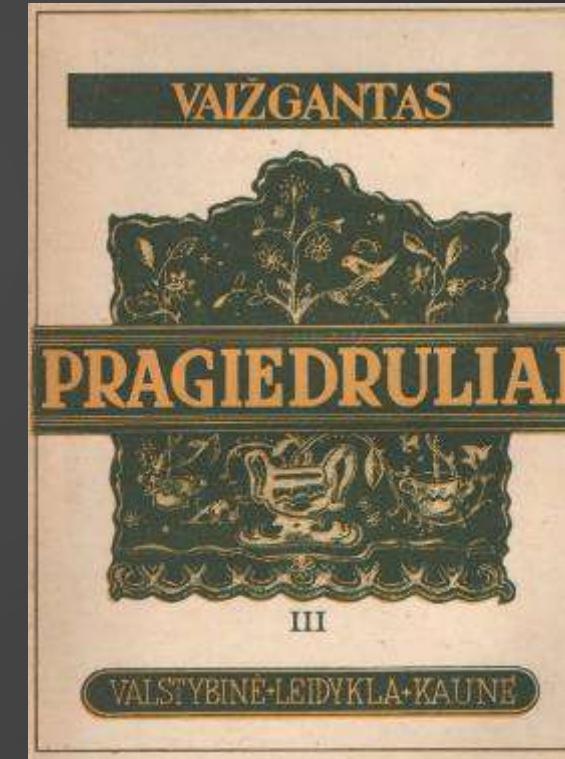
- Publicistinius straipsnius spausdino nuo 1890 m., grožinę kūrybą - nuo 1897 m. Grožinius kūrinius daugiausia pasirašinėjo Vaižganto slapyvardžiu, literatūros istorijos ir kritikos darbus - pavarde.
- **Kūrybos bruožai:** publicistinis pradas, lietuvių tautos būdo, jos kultūros prigimties apmąstymai, vienišo žmogaus jausmų ir etinių nuostatų, aistrų bei valios susidūrimas.

KŪRINIAI

Arysaka „Dėdės ir dėdienės“

Romanas „Pragiedruliai“

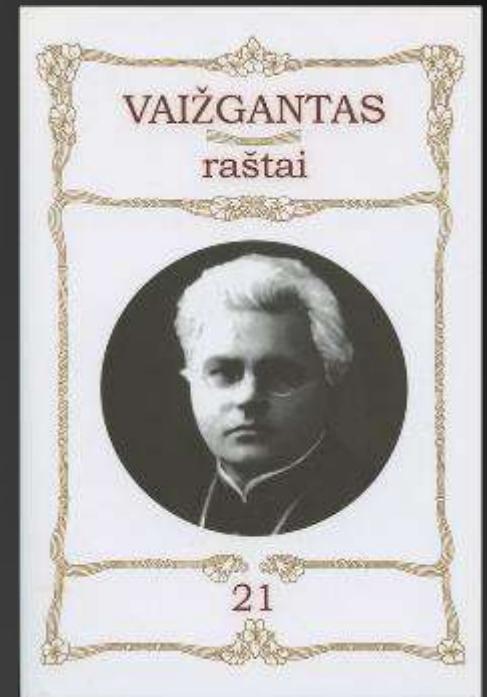
RINKTINIAI RAŠTAI

Vaižganto raštai: 19 t. - Kaunas; Vilnius: Švyturys,
1922-1938.

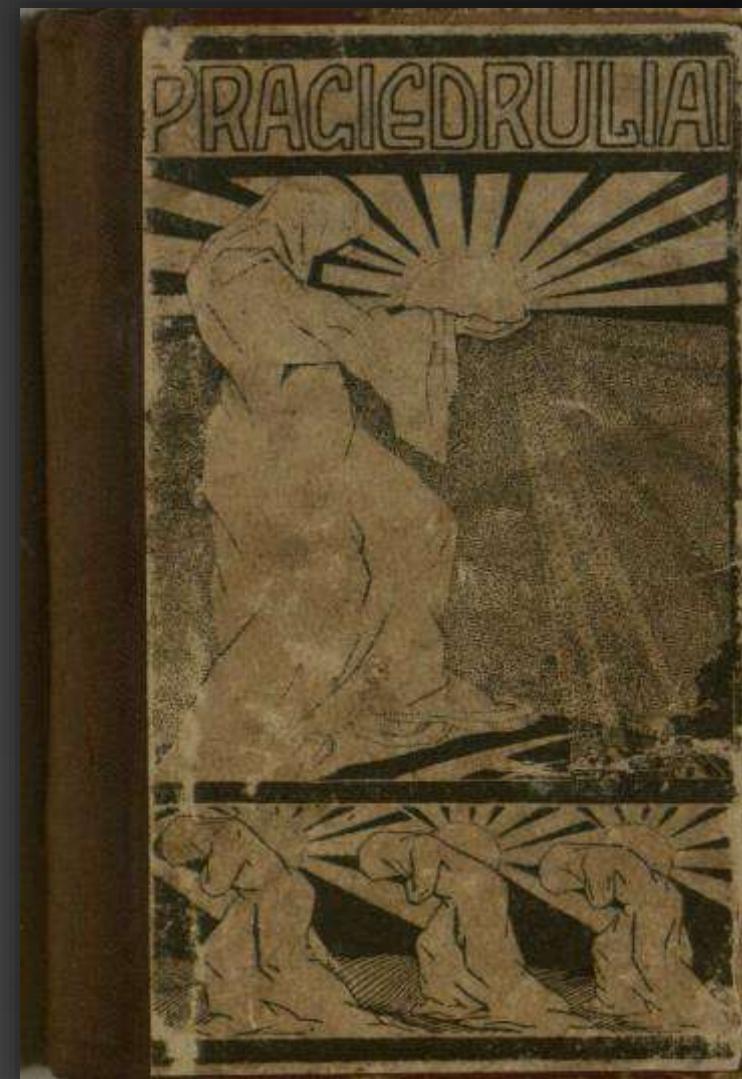
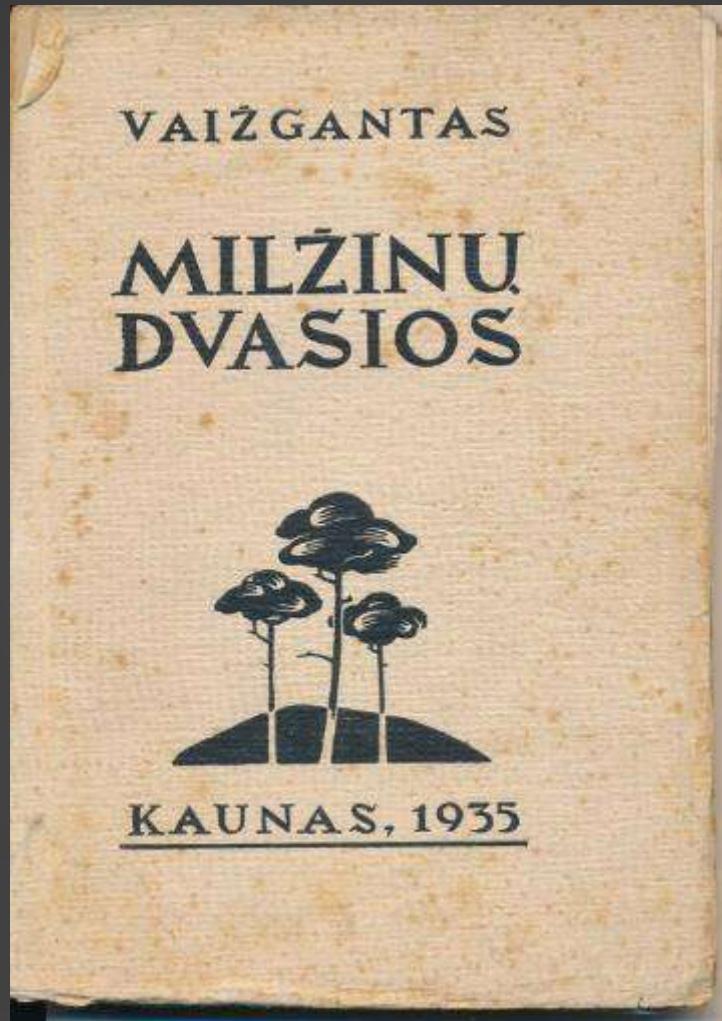
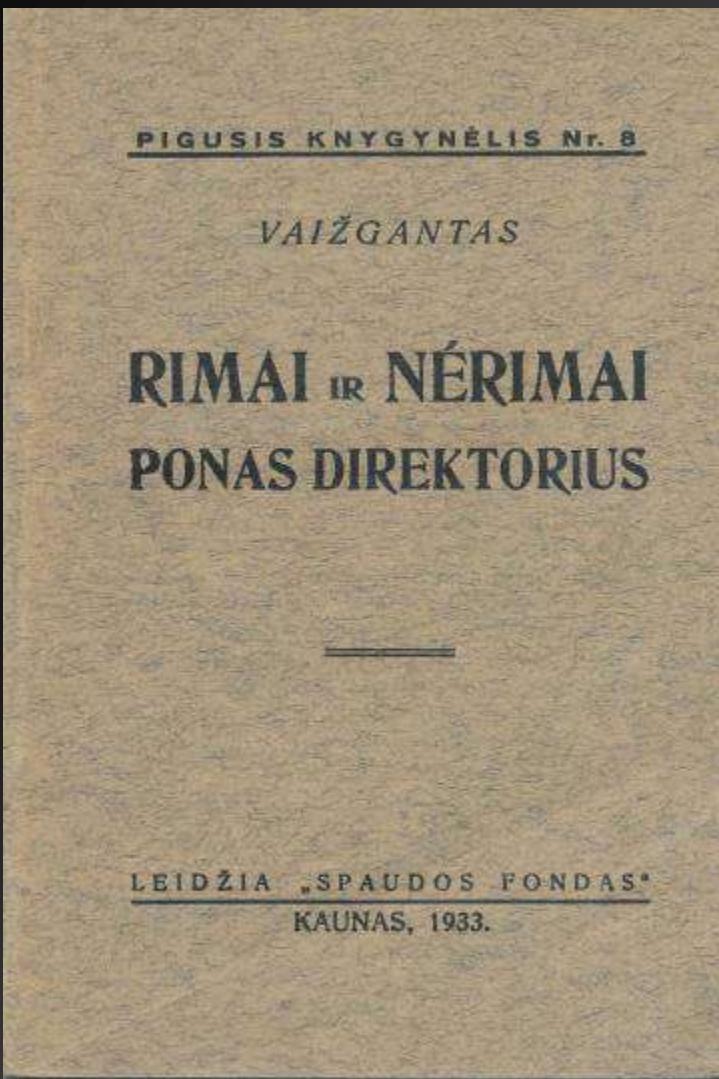
Rinktiniai raštai: 2 t. - Vilnius: Valst. grož. lit.
leidykla, 1957.

Raštai: 3 t. - Kassel-Mattenberg, 1948.

Raštai. - Vilnius, 1994 (leidyba tėsiama).

KNYGOS

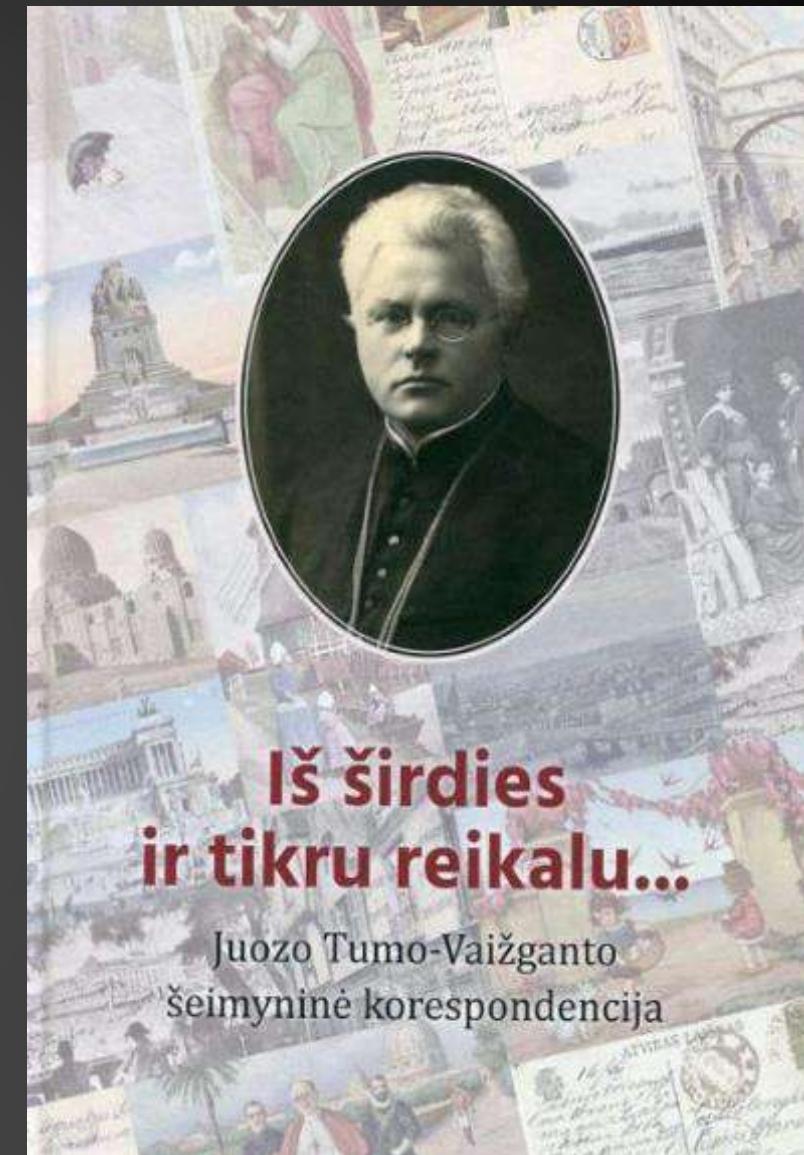
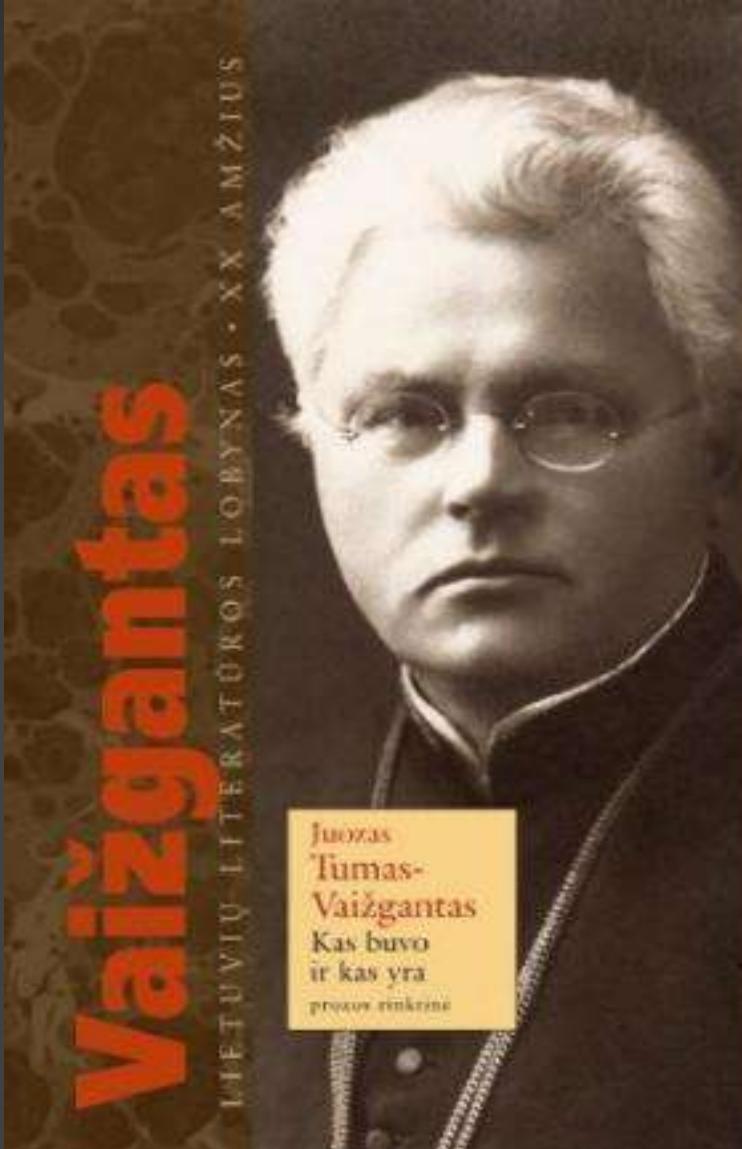
JUOZAS TUMAS- VAIŽGANTAS

Pragiedruliai

ŽALTVYKŠD

• MOKINIO SKAIČIUAI

Iš širdies
ir tikru reikalu...

Juozo Tumo-Vaižganto
šeimyninė korespondencija

JUOZAS TUMAS-VAIŽGANTAS

MIKUTIS
GAMTININKAS

MOKINIO SKAITINIAI

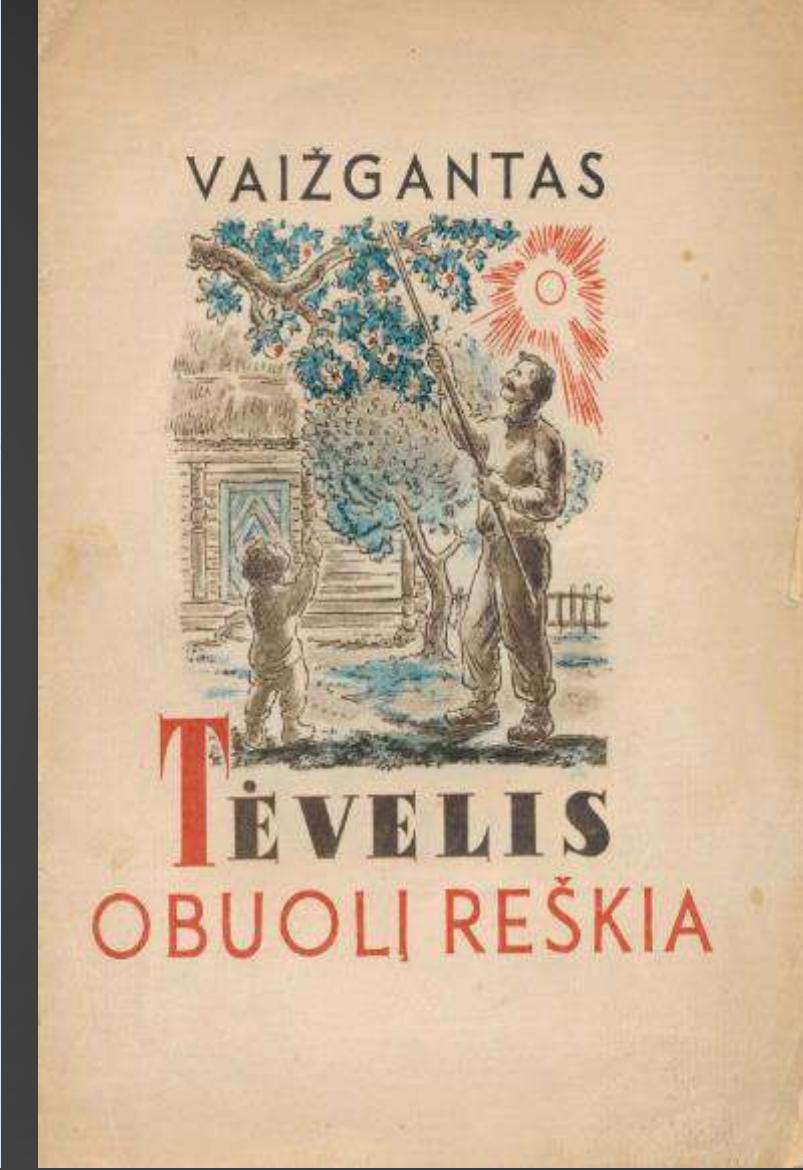
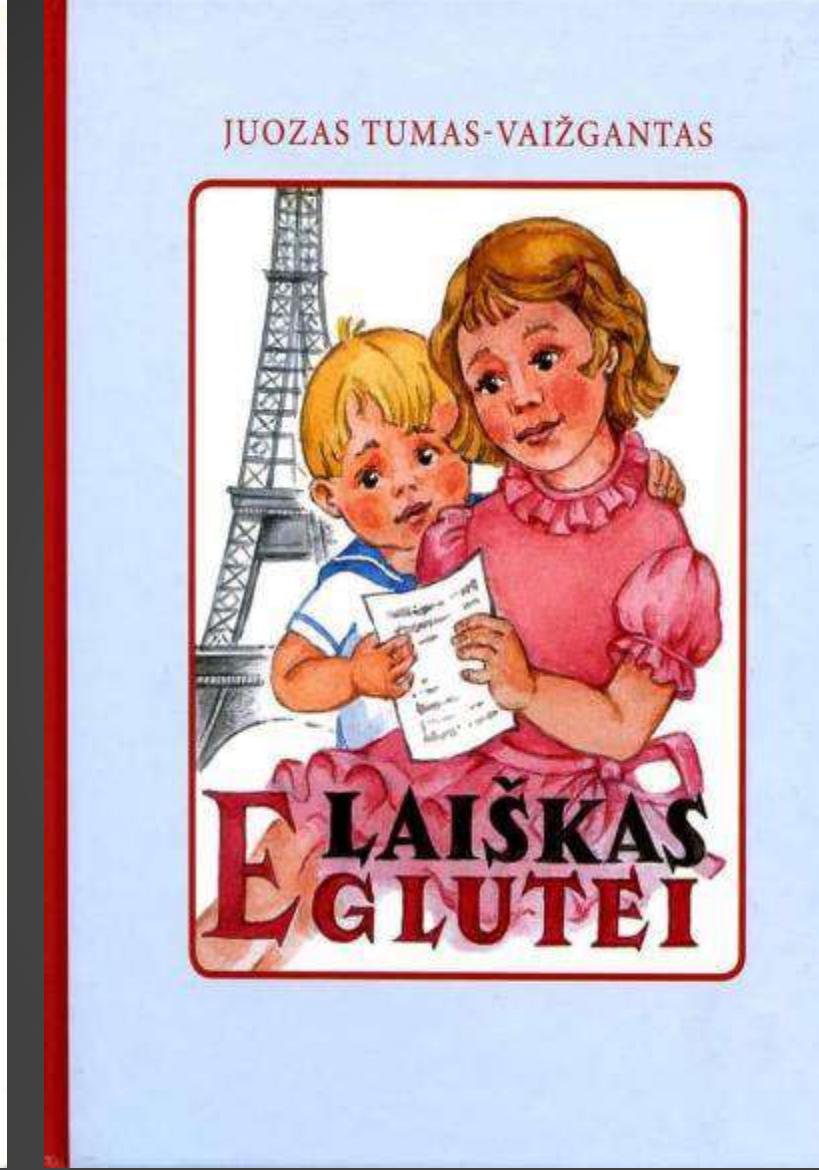
VAIŽGANTAS

ALEKSIUKAS
IR MOTUTĖ

VAIŽGANTAS

NEBYLYS

Šalys Šemerys. Gramata eržinieji
 literijos vyrų leidynas N. 1924 m. 30.
 Sava stovyje lietuvių "N. 2" aša
 iškėlęs aikštęn visagės, kogalimio
 linis rasti Šemero kilutėse. Gera is-
 tina "Ritania" ir "Laižavusiantieji".
 Lintai? Vis dėlto tai - tie baimyn-
 rasti naujų relikų vairuomai prapla-
 li. Ašošleivijai pėdugymnos atkre-
 pia keletinė duosi galavų datavę
 nes į veiki yra balsamutėles. Taigi
 ki kaltos iš kerisky kalimai, kurie
 griebiai futuristai, tegali ocaraya
 jaunų mitologiją. Odoros ir jo pranašia-
 nio padorume žviltynius spaudoję
 neleistinieji išsireiškimai, kurie
 patogu nė esuoli, tegali demoralizu-
 ti jaunomą. Jei teisios obstrukcijos ne
 ryždinus spaudoje matydamos, jei
 pris manys, jog tai yra jau sgy
 plictybių leidz.

Nei turiniui, nei savo forma Šeme-
 rio knygelės, lygai kaip ir ratys, bu-
 teri "Vagai", motinui knygynuose ne
 laukytinos. Jas tegasi mietyti bė-
 žinės, kas iš dėmųjų visočio kra-
 pymoje išlaunkta, užela autoriai zo-
 dimėj.

Vairganto gantavaisių	
Brandos iš po Raitų.	
VII t. Ką, smarki žiema iš ūmas pausaujant 7-17.	
Pavasario slenčiai. 21-23.	
Ukio verslai. 54-60	
Pavėjėjai. 61-63	
Ventos gydyda. 87-94	
Nugalėj. darbuvinde 191. 204	
Lieki 205-210.	
(49 p.) Karalašės rūmai. 225-230	
VII t. Košas didvyris. 164-168	
(40) J. Saulė. 168-197.	
VII t. Remonto uostas (76-185)	
VII t. sakalynė 1. 9, II-25, 29-32.	
Veliuona 18-59	
Darna. 67-74	
XI t. Vaidys, Diana my. 84-85	
Oluokė, reška.	
Giedra	
Paravaris-motėles	
Klemai	
Saulė	
Pontule	
Plėskalnis	
Vainilio paraxi	
Zabu, uagoti.	
Juodkanių kelmas,	
Lietuvos	
Taryne	
Lietuvių iš pavasario lara.	

Recenzija apie S. Šemero knygą

"Pragiedrulių" planas

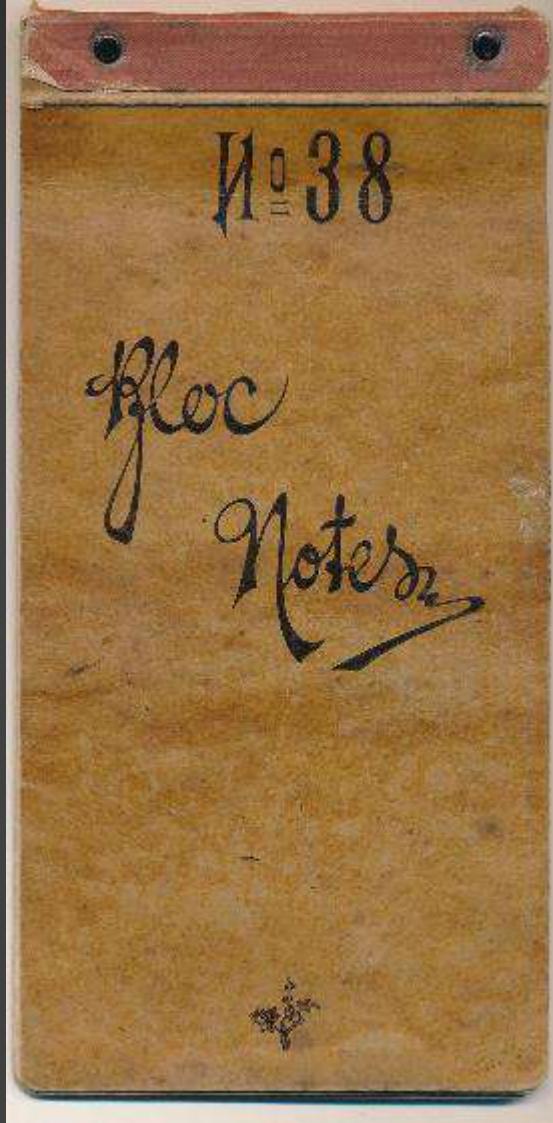
- Lietuvių literatūros pamones
 Kan. Jums pasakytos 1920-21 m.
 I. Neraičioji literatūra-tautosak.
 1. Dabros mitologinės, ierimyni-
 nes, karinės.
 a. Ju. taikumas, lėtumaj. Ašoos
 Rūbos, Girgas.
 b. Ju. animiermas
 2. Lietuvių mitologija-erineja
 aukio užliuros kėdysnio.
 3. Prūvodžiai, patales
 4. Pasaka.
 5. Mielarai, kurtai, vauktis
 II. Liet. literatūra vieniskalbomis
 1. Lietuvių statulas-slavių kalba
 a. Liet. armatai, quid. ašaukai:
 diaklo, mertevo, biondy, muži, roj-
 tonixi, doilaidy, toloka, drunenink,
 dolnoki, kopnyje rudy, roni, na-
 zok
 2. Lietuvos istorija fizi ir teologija
 lotynų kalba: L.ancilius Pedrus, Amo-
 pharum, jerasvitai Comana, Ziegelerius.
 3. Lietuvos istorija lenky, aalb.: H.
 vionski

Skaitytų paskaitų planas

Nuo tokių negėjų
gali išvysti žiūrėti
nežinomos savybės.
Tinkamai panaudoti
mėnesio
lėda 1500 rūmu
ir 750 vissu.

Arčiausiai
krankas turi būti
naujai įtampa ir nėra
giliai lėta ir jis nė
kite jono. Tačiau
tarp kankų yra i
yra oportuniškai
naudoti. Matyt 13 kov
būtina įtampa.

Spardinėje savaeigė
būtina išimti, kad
yra išskirtinės
savybės. Tame
krause yra daug
skubelių, o išskirtinė
savybė yra, kad
yra įtampa.

Užrašai

Vaižganto užrašų knygelė

laisvavomis kūryboms	- 80
Apkaičiainius daiktus	
lentinius daiktus 1500 m.	
Vi 4 kruoste po 20 -	80
At 1 kruose	80
Vi kruape	15
Vi puse	25 m
Vi drabužius siesta	20 m
Vi žamavon	8 m
Vi centruotys	40 m
Vi tarpukalvių	
+ Kumeikai	120 m
+ vėtrinių sandėlių	26
10 pūm - mūrinis	174
2 pūm - mūrinis	
10 pūm - mūrinis	
10 pūm - bulbinis	
10 pūm - bulbinis	

Vaižganto užrašų knygelė, atvartas

Vaižganto rankraštis

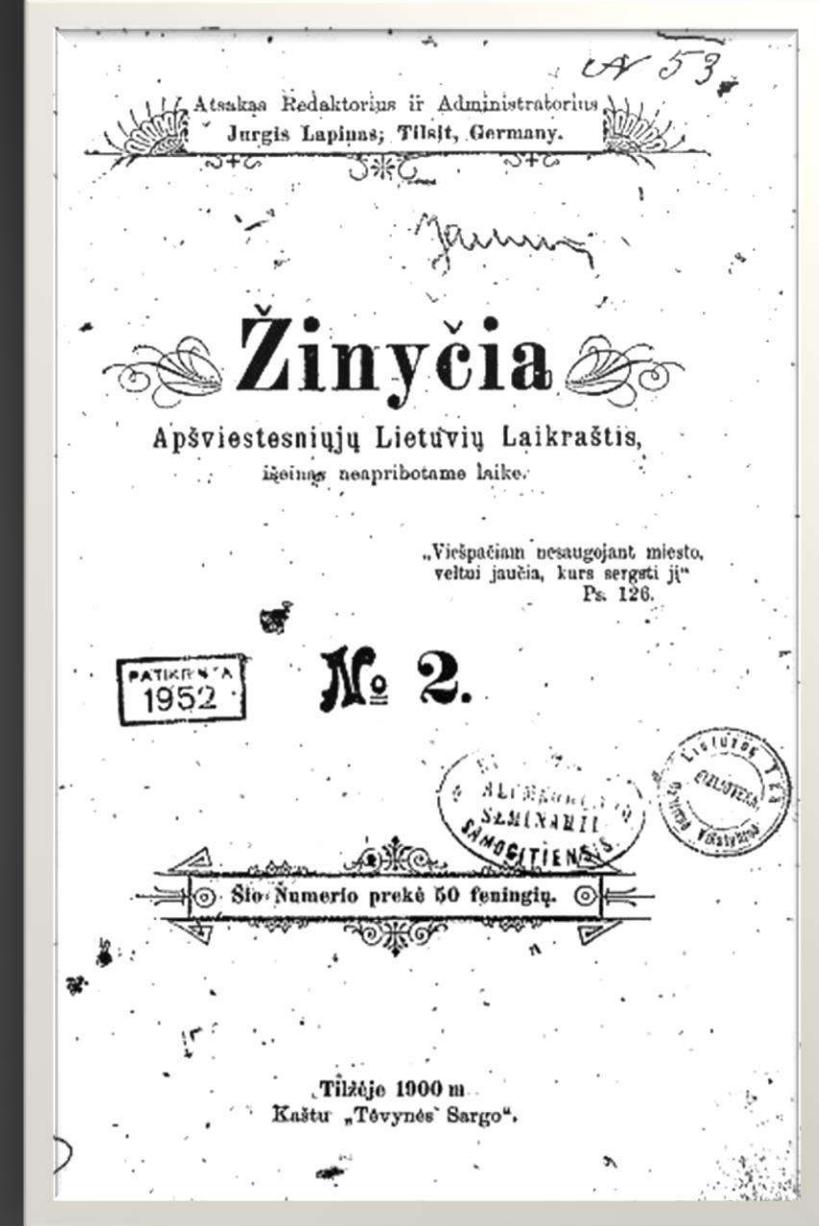
Vaižgantys laikai
1922m. Lietuvos Universiteto mane paskutinis
lektoriūmų mėnesis vėnestru, garsiausiu žymiaus
vojo mėnesį paskelbintu Jonu Mačiūnais. Mėnesis
buvo kruopštas kuris, Šeukėsi proga: gvatavas, M.
Aluronui suvona būtina amžiaus ir apie
30 metų, 1881-1922/ išlenqti literatūrą da
ko, literatūrai jis laikėsi jau nuo 1884 m.
Būdėjus raištoje, mėnesis buvo žymus, per
laikotarpius givintojos publikos, tarkini
lecturių susirinkimo formuletojų, tarpas
tės obidžių melbėjų, priešlis patricijų, M.
Rozjanas būtinių Universiteto pagarbą, aukščiaus
čiuojuose profesoriaus titulu, Aluronas
iš jo sėlai pridėjo paderinti visuomenę.
Kas laikas iš vienės iki kitės Universiteto re
ditorijos ir iškiliute paskatė mėnesi nup
vynėjimą, o kurįtė dr. Birnos leidinį 1924 m. Uf
ficialinėja jau nuo mėnesio paskutinės
mėnesio iki kuris prieš 1922 m. buvo
iš paskirti, kuris šiuojančios jais išskri
vomis per išleidžiamą 11 metų (tamei kuria paskatė
biografinių žurnalistų iš Lietuvos universiteto
iš Vienos slavonijos talentų, iš kurystojų iškylė
Jekaterinos II Lietuvių autorių susiųpė. An
tais, Vienos universiteto 1875-1876-1882/ išleidžiantojom
tų myrio suteiktis, ir man beto paskelbtu ap
jį kuris, paskatė dr. Birnos leidinį 1924 m. Uf
ficialinis iš kurių jau didaktinės Universiteto žurn
turijoje buvo labai gilios pedagoginės temės, i
kurių kurios paskirtė savo tikslą marsejė, kuri

Vienas paskutinių
Vaižganto rankraščių

Vaižgantys laikai miestelki.
I. Kacukskius surbantus.
Kaičių pastaravo ir mieste, tiki jasčia ab
pečių išimyčių sostinės moteris iš mokytojų, ab
tų apliečių, jog gaila iš gauru nariuoti;
ir man būtina mėnesis mėnesi tokių bū
džių, pastaroji vartų, būdingų, valaamus žemė
eg, kurių kaimo.
Juk, užsimė iš Ufukas, konsperkuojis
tuip sudely Kraujų kalybų, jų nešios, florė
gėlės mėnesis, o quolius būrys; tada mėnesis
tai išleido arytą anacel "nuožulniųjų vely
ties knyginių. Niliukė kaičių kaičių nešiavusi, de
ja, viesinės, tada mėnesis vartai pabėgėliai
atpirėti tuo daugumą, kurių supėmė, at
atsisama vainiciams gėlių.
Tais, vienų ryžų kalybų nebelėpia iš vartų
išleidžia, nors juk yra jau patoges nuo
ylių lėkalo. Atėrad jūs antroje, o jūs
esama molo vienos, ja žindos būtės abla
žių Kaičių, jas atskili, minėsi. Juk yra
rankadem "vianystėlių, ribesius vėlyje
būdangomu.
- Ufuk, grūdinių ūkin - žiurėk, ką už
tai paradytin! - žiukelių turtų kliūtini
būk, kad Ufukas pustusojis išmano iš
savo loselės.
Nė vienos būdu, ištisdam iš kaičių
lipdami pakerti ranka dėmė. Tiek jūs
būdangom.

1900 m. pradėjo leisti laikraštį „Žinyčia“.

Žinyčia - apšviestesniųjų lietuvių laikraštis, išeinąs neapribotame laike, katalikiškas, intelligentijai skirtas žurnalas, ējęs 1900–1902 m. nereguliariai Tilžėje. Pirmasis lietuvių kultūros žurnalas Didžiajai Lietuvai.

ATMINIMO ĮAMŽINIMAS

Paminklas Vaižgantui, kur stovėjo Tumų sodyba. Z. Baltrušio nuotrauka

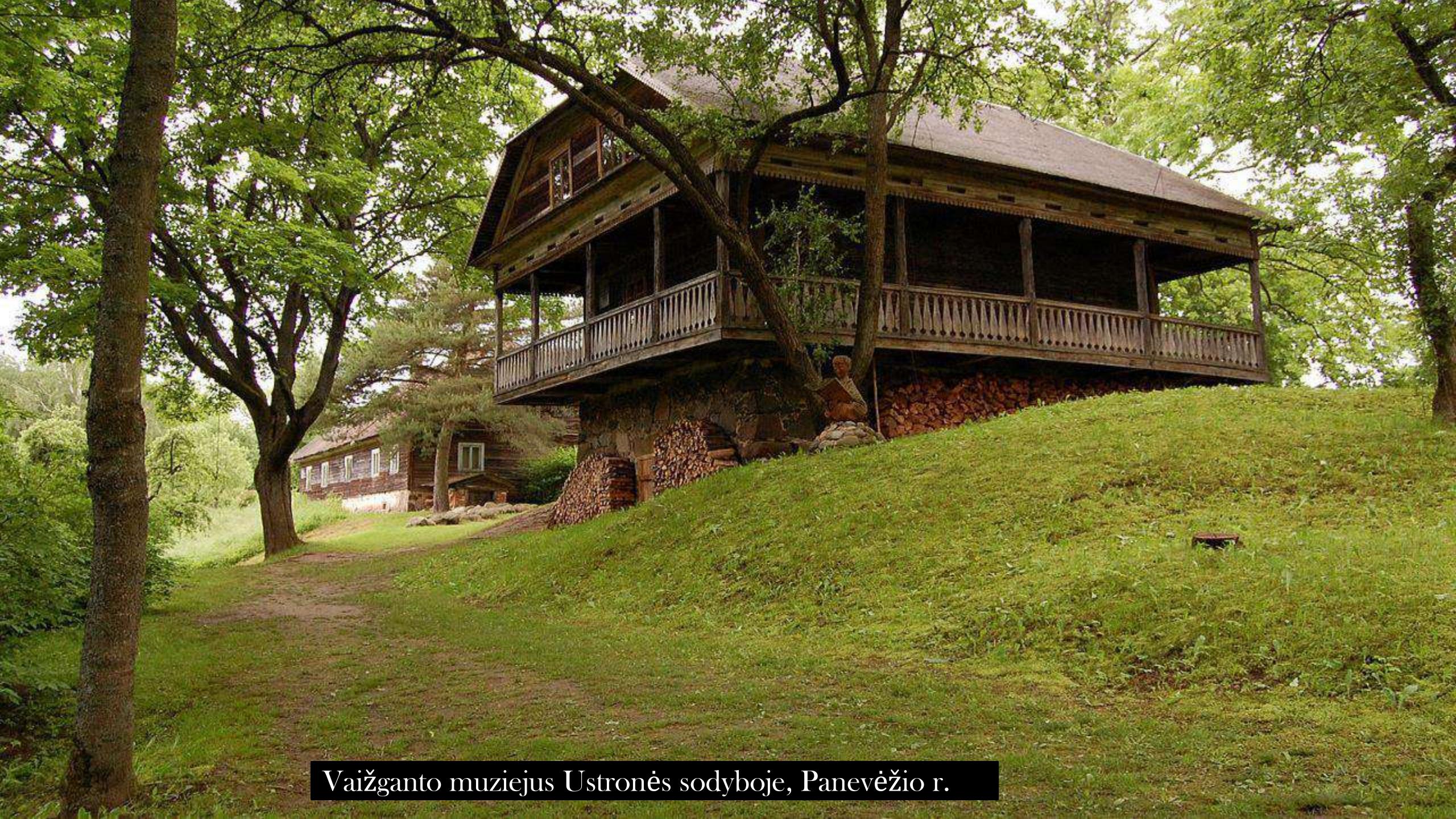
Tumų sodyboje išlikęs šulinys. Z. Baltrušio nuotrauka

PAMINKLAS DIDŽIAJAM LIETUVIUI: J. Tumas-Vaižgantas Vytauto Didžiojo bažnyčios šventoriuje

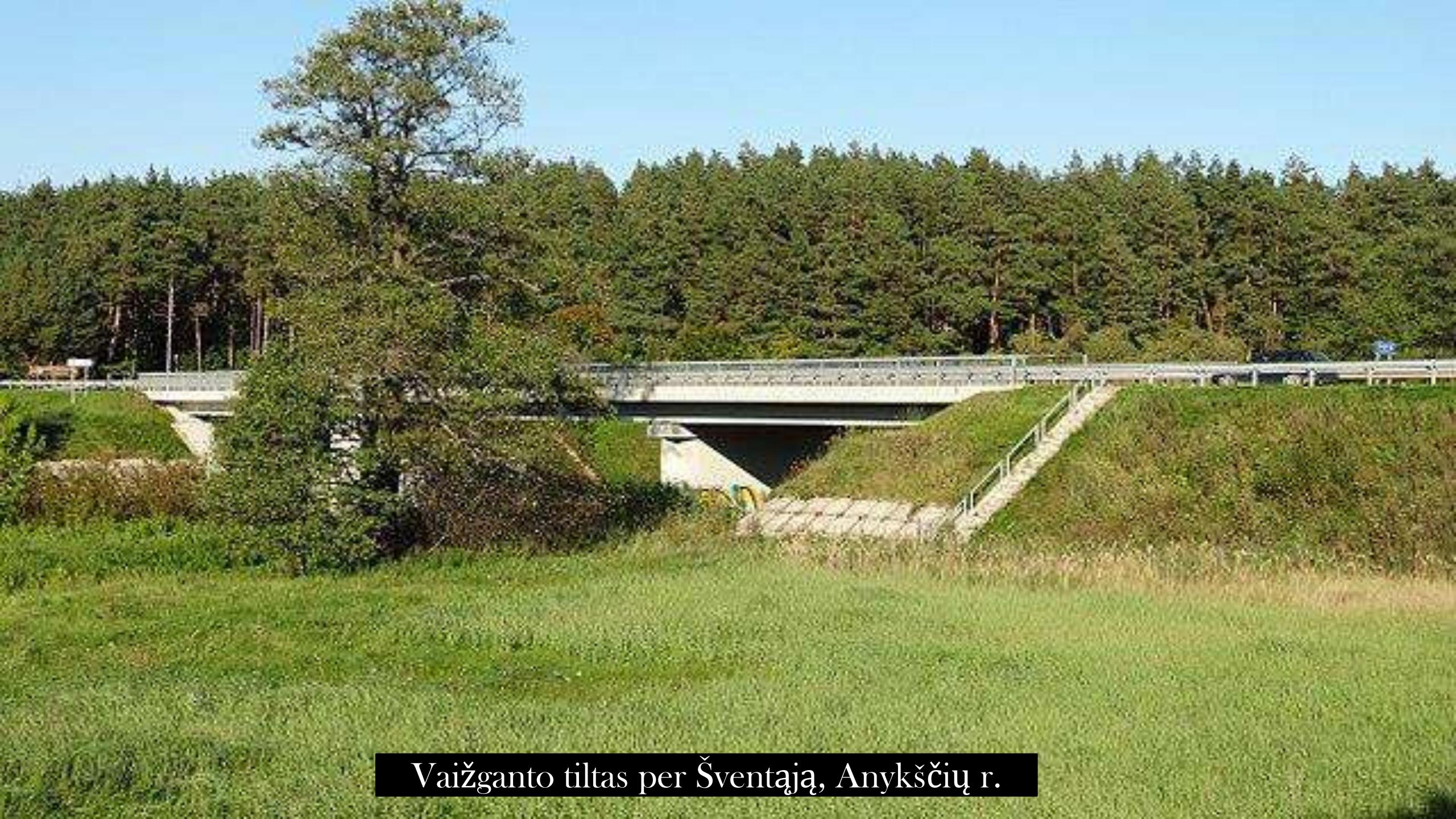
Vaižganto gimtajame Svėdasų krašte (Anykščių rajonas) nuo 1987 m. veikia Svėdasų krašto (Vaižganto) muziejus, įkurtas buvusios Kunigiškių pradžios mokyklos pastate. Šią mokyklą lankė ir Vaižgantas, vėliau mokykla vadinosi kanauninko Juozo Tumo-Vaižganto vardu.

Vaižganto muziejus Ustronės sodyboje, Panevėžio r.

Vaižganto memorialinis butas-muziejus prie Vytauto bažnyčios, Aleksoto g. 10, Kaunas.

Vaižganto tiltas per Šventąją, Anykščių r.

KTU Vaižganto progimnazija, Skuodo g. 27, Kaunas.

Svėdasų Juozo Tumo-Vaižganto gimnazija, Anykščių r.

Rokiškio Juozo Tumo-Vaižganto gimnazija, M. Riomerio g. 1, Rokiškis.

Suolelis „Vaižganto akiniai“ Mažeikių Henriko Nagio viešojoje bibliotekoje.

- Atminimo lenta Mosėdyje, Akmenų g.
- Bronzinio, ant suoliuko sėdinčio Vaižganto paminklas prie Vytauto bažnyčios (2019 m., skulptorius Gediminas Piekuras).
- Lietuvos pašto ženklas (2019 m., dailininkė Ugnė Žilytė).

ŠALTINIAI

- <https://vaizgantas.wordpress.com/autoriaus-biografija/autoriaus-kuryba/>
- <http://www.anykstenai.lt/asmenys/asm.php?id=563>
- <https://maironiomuziejus.lt/post-t-exhibitions/juozas-tumas-vaizgantas-1869-1933-virtuali-paroda/>

PARODĄ PARENGĖ VAIKŲ IR JAUNIMO APTARNAVIMO SKYRIUS

2024 m. rugsėjis